

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:3313

av Fredrik Malm m.fl. (L)

med anledning av skr. 2015/16:58 Riksrevisionens rapport om statens insatser för etablering av nyanlända

---

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om det statliga ansvaret för mottagandet av asylsökande och nyanlända samt bättre samverkan mellan olika aktörer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ytterst ska kunna ålägga kommuner att ta emot fler nyanlända och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra och reformera det prestationsbaserade stödet till de kommuner som utifrån sin befolkningensmängd tar emot många nyanlända, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en förbättrad boendekedja för asylsökande och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att liberalisera bostadsmarknaden för att motverka bostadsbristen som försvårar etableringen av nyanlända, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lägenheter ska prioriteras för dem som har erhållit uppehållstillstånd, särskilt barnfamiljer, och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tidigare etableringsinsatser och bättre möjligheter att läsa svenska på Migrationsverkets boenden och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolor med många asylsökande och nyanlända elever får ökade resurser och de mest kompetenta lärarna, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla nyanlända ska få extra undervisning i svenska och att elevens kunskapsnivå ska kartläggas inom ett par månader och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i enlighet med expertis från bl.a. Finanspolitiska rådet göra nödvändiga reformer, såsom nya typer av jobb med låg lön och låga kvalifikationskrav, för att öppna svensk arbetsmarknad för alla och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa yrkesskola, en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasienivå, med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade insatser för validering och kompletterande utbildningar och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undervisningsformen svenska för invandrare bör individanpassas mer samt att undervisningen bör få en tydligare koppling till arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om civilsamhällets roll när det gäller att främja nyanländas etablering och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Antalet asylsökande har ökat under senare år och under hösten 2015 har vi sett en dramatisk ökning som lett till stora ansträngningar för det svenska asylmottagandet. Vi har ett ansvar att se till att vi kan ta emot människor på ett värdigt och bra sätt i Sverige. Svåra beslut har behövt fattas och Liberalerna står bakom den blocköverskridande migrationsuppörelsen som slöts i slutet av oktober 2015. Den innehåller en rad åtgärder för att effektivisera mottagandet och förenkla vägen till utbildning och jobb. Liberalerna anser dock att betydligt mer måste göras bland annat för att fler nyanlända ska komma in på arbetsmarknaden.

Vår tradition av öppenhet gentemot omvärlden har gjort Sverige till ett bättre och rikare land. Det har bidragit till vårt lands utveckling och till ekonomisk tillväxt som har byggt vårt välfärdssamhälle. Idag bor här människor från världens alla hörn och här talas i princip världens alla språk. Det ger oss stora möjligheter på en global marknad. Sverige har en åldrande befolkning samtidigt som en allt lägre andel av befolkningen befinner sig i arbetsför ålder. Att fler kommer till Sverige och jobbar är viktigt för vårt framtida

välstånd. Rätt hanterat blir dagens asylmottagande en tillgång för Sverige men Liberalerna anser att det kräver reformer av bland annat bostads- och arbetsmarknaden.

Riksrevisionens rapporter om statens insatser för etablering av nyanlända lyfter fram viktiga förbättringsområden. En viktig slutsats som Riksrevisionen drar är att det statliga ansvaret för mottagandet av asylsökande och nyanlända, som tydliggjordes i etableringsreformen 2010, ska ligga fast men behöver förtydligas. Däremot behövs bättre samverkan mellan stat och kommun. Vidare måste landsting och regioner involveras i betydligt högre utsträckning än idag.

Liberalerna förbättrade i regeringsställning integrationspolitiken. Vi bröt mot en långvarig omhändertagandementalitet och fokuserade tydligt på jobb, inledde omfattande reformer för att förbättra skolgången för nyanlända elever med mer svenskundervisning, höjde kvalitén i svenska för invandrare (sfi) samt förbättrade valideringen och satsade på fler kompletterande utbildningar för utrikes födda akademiker. Insatserna bidrog till att 200 000 fler utrikes födda fick jobb, att sysselsättningsgraden bland utrikes födda ökade och att kompetensen bland dem som har högre utbildning togs till vara bättre. Sverige får också höga betyg i internationella jämförelser när just integrationspolitiken granskas. Det räcker dock inte eftersom andra politikområden som arbetsmarknad, skola och bostäder är avgörande för utfallet i verkligheten, vilket också är något som Riksrevisionen understryker.

Riksrevisionen noterar att den kraftigt ökande flyktinginvandringen under senare år har inneburit stora utmaningar för befintliga system för mottagande och etablering. Etableringsreformen från 2010 riggades för maximalt 16 000 personer. I slutet av 2014 var antalet deltagare i etableringsuppdraget 43 000 och Arbetsförmedlingen gör bedömningen att antalet nyanlända i etableringsuppdraget kan komma att fördubblas de kommande åren. Det tar fortfarande för lång tid för nyanlända att få jobb och generellt sett är sysselsättningsgraden lägre för utrikes födda, särskilt utrikes födda kvinnor, än för personer födda i Sverige. Närmare 10 000 personer är kvar på Migrationsverkets boenden trots att de fått uppehållstillstånd. Orsaken är att kommunerna inte erbjuder tillräckligt med platser.

Liberalerna anser att betydligt mer måste göras för att få till stånd en snabbare etablering av nyanlända. För att klara av det ökade mottagandet måste vi ha en politik som håller hela vägen och som ger människor verkliga möjligheter att komma in i det svenska samhället. Det kostar inledningsvis pengar och gör att vi har behov av att hela

tiden utveckla politiken för mottagande. Det krävs viktiga och brådskande reformer. Förändringar måste till på bostadsmarknaden för att underlätta byggande för att göra det möjligt för fler att få sin första bostad. Och det krävs en öppen, flexibel och modern arbetsmarknad. Om reformer inte genomförs riskerar en stor grupp bli permanent arbetslösa och alltför många barn växa upp i familjer där ingen jobbar.

Fler kommuner måste göra mer

Fler kommuner måste göra mer. Flyktingmottagandet är ett nationellt åtagande och ansvaret måste vara gemensamt. Många kommuner tar ett stort ansvar, medan andra inte gör tillräckligt. Denna extraordinära situation kräver mer av alla. Vi anser därför att staten ytterst ska kunna ålägga kommuner att ta emot fler nyanlända.

För att ge kommunerna bättre förutsättningar att ta emot fler nyanlända behöver det statliga stödet till kommunerna öka. Liberalerna vill återinföra och reformera det prestationsbaserade stödet som innebär att de 30 kommuner som utifrån sin befolkningsmängd tar emot flest nyanlända också får mer i statlig ersättning.

Liberalerna anser att det är viktigt att stimulera och uppmuntra de kommuner som tar ett stort ansvar för mottagandet av nyanlända.

Reformera bostadsmarknaden

Riksrevisionen lyfter fram bostadsbristen som en starkt begränsande faktor. Liberalerna anser att hela boendekedjan för asylsökande och nyanlända måste förbättras. Väntetider i bosättningsprocessen försenar etableringen vilket är dåligt både för individ och för samhället. Liberalerna har förhoppningar på att resultaten av migrationsöverenskommelsen kan bidra men anser att betydligt mer måste göras. Det generella bostadsbyggandet måste öka och Sverige behöver en bostadsmarknad med fler bostäder och mer marknad. Snabbare planprocess, färre möjligheter att överklaga, snabbare hantering av förslag till detaljplaner samt fri hyressättning i helt nybyggda hyresrätter behövs. Regeringens massiva statliga byggsbventioner löser inte problemen på svensk bostadsmarknad och de löser inte situationen för de närmare 10 000 personer med uppehållstillstånd som väntar på landets asylboenden. Ett högt asylmottagande kräver också snabba och kreativa lösningar till exempel inventering av alla bostadsmöjligheter, till exempel lokaler, och modulboenden. Det behövs en effektivare statlig organisation och fler långsiktiga anläggningsboenden till rimligt pris. De dyra tillfälliga anläggningsboendena ska bort och lägenheter ska prioriteras för dem som har erhållit uppehållstillstånd, särskilt barnfamiljer. Samtidigt ska det noteras att den kraftigt ökade inströmningen innebär att de tillfälliga anläggningsboendena kommer att

utgöra en viktig del för att mottagningssystemet ska fungera. Men på sikt ska beroendet av de tillfälliga anläggningsboendena minska. Etableringsinsatser ska komma igång snabbare och tiden i anläggningsboende kortas. Det ska finnas bättre möjligheter att läsa svenska på Migrationsverkets boenden.

Bättre skola

Skolgången för nyanlända elever behöver förbättras ytterligare. På lång sikt är förstatligandet av skolan centralt men på kort sikt bör fler kommuner satsa mer på skolor med låga resultat där andelen nyanlända elever ofta är hög. Dessa skolor måste få mer resurser och de mest kompetenta lärarna. Att snabbt lära sig svenska är grunden för att klara skolan och komma in i samhället. Vi vill att alla nyanlända ska få extra undervisning i svenska och att den ska anpassas efter varje elevs förkunskaper och behov. Nyanlända elever ska mötas av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till deras förkunskaper. Elevens kunskapsnivå ska kartläggas inom ett par månader för att eleverna snabbt ska kunna delta i ordinarie undervisning i så många ämnen som möjligt. I skolor i utanförskapsområden, områden där utbildningsnivån är låg och arbetslösheten hög, är utmaningarna stora. Dessa skolor måste få mer resurser för att möta utmaningarna. De elever som har sämst förutsättningar måste få möta de allra duktigaste lärarna. Liberalerna förde även in en rad viktiga förslag som rör nyanlända och asylsökande barns skolgång i migrationsuppgårelsen, bland annat möjligheten för asylsökande med lärarkompetens att vara resurspersoner i skolan samt möjligheten att anställa pensionerade lärare.

Reformera arbetsmarknaden

Riksrevisionen lyfter bristen på arbetsmarknadsetablering för utrikes födda. Liberalerna anser att jobblinjen i integrationspolitiken behöver stärkas ytterligare. Liberalerna kan konstatera att alliansregeringen gjorde för lite för att modernisera arbetsmarknaden vilket är en förutsättning för en effektiv integrationspolitik. Sverige behöver en öppnare arbetsmarknad med lägre trösklar till jobb och modernare arbetsrätt för att öka rörligheten på arbetsmarknaden. Det måste bli billigare – inte dyrare – att anställa. Vi måste öppna upp en arbetsmarknad för fler enkla jobb. Jobbskapande åtgärder såsom RUT-reformen måste utvecklas, inte försämrats såsom regeringen gjort. Liberalerna drev på för ett tydligt jobbspår i den blocköverskridande migrationsöverenskommelsen vilket inneburit att vårt förslag om yrkesskola lyfts fram liksom att YA-jobben breddas och att RUT-avdragen vidgas till att inkludera till exempel flyttjänster. Vårdnadsbidraget, som bidrog till att utestänga utrikes födda kvinnor från arbetsmarknaden, har avskaffats men

det behövs fler insatser med fokus på utrikes födda kvinnor och deras koppling till arbetsmarknaden.

Från regeringshåll finns inga ambitioner att vidta nödvändiga åtgärder och man lyssnar inte ens till expertisen inom OECD, Finanspolitiska rådet eller Konjunkturinstitutet som visar på att Sveriges stelbenta arbetsmarknad är en stor del av problemet när det gäller svårigheter för nyanlända att få jobb. Regeringen vidtar vissa åtgärder som är bra. Man satsar på utrikes födda med utbildning. Det är positivt men politiken måste också ta hänsyn till att många av dem som nu flyr till Sverige har en låg utbildningsnivå. Dessa människor kommer inte hjälpas av aldrig så bra system för validering eller regeringens snabbspår. Det är tyvärr inte realistiskt att dessa inom rimlig tid kan skaffa sig godkänd gymnasiekompetens och övriga nödvändiga kvalifikationer för att bli anställningsbara enligt de förutsättningar som nu råder på den svenska arbetsmarknaden. Självklart behövs en politik som ger möjlighet till utbildning men framförallt behövs en politik som ger möjligheter att få jobb. För Liberalerna är det avgörande att fokusera på hur fler jobb, också så kallade enkla jobb, skapas och hur trösklarna in på den svenska arbetsmarknaden kan sänkas. Finanspolitiska rådet understryker också vikten av nya typer av jobb med låg lön och låga kvalifikationskrav och Konjunkturinstitutet noterar att höga lägstralöner utgör ett hinder för många utrikes födda att komma i jobb. Men istället för att lyssna på expertisen höjer regeringen skatten på jobb och driver en politik som kommer att sänka sysselsättningen vilket kommer att drabba många utrikes födda som nu kommer till vårt land. Det är djupt oroande och innebär stora sociala problem framöver.

Yrkesskola, validering och kompletterande utbildningar

Många nyanlända saknar gymnasiekompetens. Liberalerna vill därför införa Yrkesskola, en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå, med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen bör följa en modell i likhet med yrkeshögskolan och administreras av Myndigheten för yrkeshögskolan. Utbildningen bör rikta sig mot personer utan gymnasiekompetens, främst nyanlända, men kan även vara ett alternativ till gymnasieutbildning för vissa.

Validering och kompletterande utbildningar bidrar till att individen får sin kompetens värderad och de formella kvalifikationer som krävs för att komma in på svensk arbetsmarknad. Mer resurser för validering och kompletterande utbildningar behövs för att snabba på och effektivisera processerna.

Sfi och samhällsorientering

Undervisningen i svenska för invandrare måste få en tydligare koppling till den kommunala vuxenutbildningen och Arbetsförmedlingen samt individanpassas mer. Det ska gå att kombinera studierna med praktik och arbete. Studieförbunden och folkhögskolor spelar en viktig roll för att förbättra insatser för att snabba på språkinläringen. För att uppvärdera både medborgarskapet och vikten av svenskkunskaper bör ett språkrav för medborgarskap införas.

Riksrevisionen noterar att många nyanlända inte får del av den samhällsorientering som kommunerna är skyldiga att erbjuda. Här måste till en förbättring och kommunerna måste i högre utsträckning fullgöra sin skyldighet att se till att samhällsorienteringen når betydligt fler. I migrationsöverenskommelsen, som slöts i oktober 2015, anges att obligatorisk samhällsorientering ska ges redan under asyltiden. Liberalerna anser att detta är positivt. Asylsökande och nyanlända ska tidigt få information om sina rättigheter och skyldigheter, demokratiska värderingar och hur det svenska samhället är organiserat.

Civila samhället

Det civila samhället kan spela en viktig roll när det gäller att främja nyanländas etablering. Verksamheten med flyktingguider introducerades under Liberalernas tid i alliansregeringen och har bidragit till att nya kontakter och mötesplatser skapats mellan nyanlända och det civila samhället. Det handlar om olika former av verksamheter som till exempel bidrar till språkträning och kunskaper om det svenska samhället. Kontakter med det civila samhället är ett viktigt komplement till det offentliga etableringsinsatser och därför bör det civila samhället fortsatt ha möjlighet att ansöka om statliga medel för att kunna erbjuda olika former av verksamheter såsom exempelvis mötesplatser mellan civila samhället och nyanlända.

Fredrik Malm (L)

Maria Arnholm (L)

Erik Ullenhag (L)

Tina Acketoft (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Christer Nylander (L)

Birgitta Ohlsson (L)